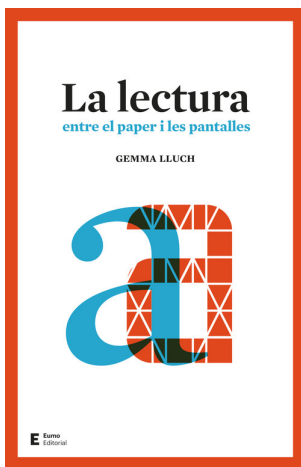

Inici

La pregunta és: què és la lectura, avui?

nuvibo

dl., 10/09/2018 - 10:50

Lluch, Gemma. *La lectura: entre el paper i les pantalles*. Vic: Eumo, 2018. 167 p. ISBN 978-84-9766-631-2. 14,90 €.

A dia d'avui [Gemma Lluch](#) és, probablement, la veu més documentada a casa nostra per parlar de la lectura. I ho fa especialment des de la Universitat de València, en l'activitat de recerca que hi desplega, o en publicacions pròpies com la que avui comentem. *La lectura: entre el paper i les pantalles* és un assaig que mira de traçar, en un moment que l'ecosistema del llibre i la lectura és en plena transformació, si no és que ja s'ha transformat radicalment, «un mapa de les complexitats associades al concepte *lectura*», un concepte que ara mateix desperta més preguntes que no ofereix respostes, començant per «la pregunta essencial: què és la lectura?».

Al primer capítol apunta una certesa inicial per respondre la pregunta: la lectura és un instrument fonamental per a la construcció de memòria i de consciència ciutadana. Lluch hi reivindica el principi d'estabilitat que és la lectura literària: «La lectura ha de ser una eina per construir la societat de la profunditat enfront de la frivolitat, de la tradició enfront de la fugacitat, del pensament enfront del sentimentalisme, de les idees enfront de la repetició i el plagi». I ho diu sense ambigüitats: «Llegir literatura canònica és llegir memòria». Fins i tot hi suggereix un índex (obert) de lectures de formació. Abans de preguntar-se, i el dubte és raonable, si avui aquesta capacitat és exclusiva de la lectura literària.

Al segon capítol, «La lectura com a diversió o l'efecte narcòtic de la lectura», aquesta primera dissociació entre les obres literàries i altres lectures comença a prendre cos, de manera inquietant. Quan constata que els autors que tenen més èxit són guionistes de sèries audiovisuals. I constata, també, que no són excepció els llibres o les sagues de llibres que esdevenen ells mateixos sèries de televisió. Fins a fer possible una pregunta que, ni que algú temps enrere ja se la fes, no tenia gaire sentit en el diàleg que s'establia entre les novel·les i les seves adaptacions al cinema: «Quin sentit té llegir el que ja has vist?»

Avui ja sabem que la lectura és una experiència profundament individual que té, alhora, una fonda dimensió col·lectiva. El tercer capítol explora aquesta dimensió avui entre els joves i arriba a conclusions que poden resultar desconcertants per als que venim del món d'abans: «La lectura, la comunitat virtual que joves i adolescents construeixen, és aliena a l'escola, els pares o l'administració: creen un món en paral·lel del qual poc o res

comparteixen a casa o a l'escola.» I aquest poc o res inciou, per dir-ne així, la consciència mateixa de la lectura. Jo no diria amb aquesta paradoxa: llegeixen, però no dirien mai que siguin lectors. Perquè, al nostre costat, al costat de la tradició literària canònica, ni se'n senten ni en volen ser.

El cinquè capítol, «Els formats de la lectura o l'encant de la pantalla», descobreix una sèrie de correspondències entre la transformació de la lectura a finals del XIX i la que ara mateix vivim, i això d'entrada pot ajudar que la desdramatitzem. Tanmateix, Lluch fa notar en quina mesura la lectura en pantalla comporta una sèrie d'operacions altres que la lectura literària, i no pas menys exigents. Ho són tant, que no n'hi ha prou de ser un suposat «nadiu digital» per afrontar-les, sinó que cal un procés d'alfabetització que segur que no és a l'abast de tothom. Per això, diu, «la lectura digital ha canviat l'escenari, en el sentit que l'ha ampliat amb nous gèneres i documents. [...] Però l'esclatxa que separa els hàbits lectors dels subjectes amb estudis i recursos dels que no els tenen s'amplia de manera molt preocupant. I la que separa les cultures amb llengües fortes d'altres com la nostra, més encara».

El capítol següent es centra en «El contingut literari i la transformació audiovisual». Lluch fa notar —a partir de dos exemples concrets d'una enorme transcendència cultural: Walt Disney i *Star Wars*— com l'audiovisual té una capacitat de penetració en l'imaginari que arriba a fer oblidar els referents anteriors: inicialment el nodreixen, però finalment els ha suplantat. Encara hem de veure, hi afegeixo jo, si els usos que de l'audiovisual fa ara la indústria del llibre (Lluch analitza sumàriament la narrativa transmèdia, les apps de lectura i els booktrailers) seran un estímul a la lectura o més aviat acceleraran la dissolució de l'acte de llegir en el de *mirar*.

Sobre aquesta descripció de l'evolució de la lectura, especialment entre els joves i els adolescents, gràcies a l'extensió de les pantalles i les tecnologies que duen associades, el penúltim capítol reivindica la lectura literària i més en concret la necessitat d'ensenyar a llegir els clàssics a l'escola. Aquesta reivindicació potser podria tenir alguna cosa de brindis al sol, o de clam desesperat en el desert, si no fos perquè el darrer capítol, el vuitè, conté un repertori de propostes i models, de bones pràctiques, que tal vegada mostren que no tot està perdut.

L'assaig de Gemma Lluch, amb el suport d'una àmplia bibliografia selecta i no pas pocs estudis empírics, estadístiques i treballs de camp, estimula a reflexionar sobre l'evolució de la lectura, sobre el seu present i el futur. Ho faig: la lectura en té, de futur, segur. Perquè hi ha molts joves que llegeixen i que construeixen comunitat compartint, entre altres elements, aquestes lectures, no normatives, no canòniques, deslligades de la tradició literària en l'experiència dels seus consumidors per més que inevitablement els seus creadors n'hagin begut. Perquè, també més enllà dels segments de població juvenil i adolescent, hi ha una visible continuïtat entre els principals productes d'entreteniment i els texts, ni que ara ja no sempre hi reconeguem llibres, que els han estat origen o un graó evolutiu (els exemples ja us han vingut al cap: *Els jocs de la fam*, *Crepuscle*, *Joc de trons*).

La lectura té futur, dic, segur. De la mateixa manera que sembla poc discutible que el té molt incert la lectura literària, que travessa una crisi radical. M'hi he referit en diversos moments d'aquest comentari, bé que Gemma Lluch no faci un ús explícit del concepte. La lectura literària ja no és el model de referència, i amb ella fan crisi els elements vertebradors de la cultura de què ens sentim fills: l'obra (que hem identificat amb el llibre), l'autor (en qui havíem projectat socialment l'autoritat intel·lectual) i la tradició (com el joc de diàlegs i interaccions que vincula el present tan fugaç amb l'experiència secular que ha anat fent pòsit, precisament, en la literatura, en l'art).

[Oriol Izquierdo](#)

[Professor de l'Escola de Llibreria](#) i de la [Universitat Ramon Llull](#)

Podeu fer-hi un tast de les primeres pàgines de l'obra.